

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonaë, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Cap. XVIII. Communio olim sub utraque specie. Sub una tantùm nunquam
vetita, imò multoties usitata à primis Ecclesiae saeculis, & deinceps.
Quando & qua occasione fieri desierit sub utraque. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

auream stellam cum nominibus XII. Apostolorum, ne hostia labi possit. Et primo vertit se ad latus epistolæ cum summa gravitate, & per eandem viam revertitur ad medium altaris: postea eodem modo vertit se ad latus evangelii, ubi subdiacono genuflexo patenam tradit cum sacramento. Tum surgit subdiaconus, & ipse diaconus flexit genua, donec ille discesserit portans sacramentum Pontifici, qui ei adveniendi profundè inclinatur, ac ipsum reverenter adoratur. Subdiaconus verò cum pervenerit ad Pontificem stat rectus ad ejus sinistram. Post hæc diaconus accipiens calicem parvo velo aureo coopertum eodem modo se vertit ad utrumque latus altaris, sicut cum patenam tenebat: & inde cum ipso calice ad dextrum latus Pontificis accedit. Pontifex verò sumit unam partem hostiæ, & aliam in duas partes dividit pro communione diaconi & subdiaconi. Sumpto autem à Pontifice Christi corpore, Episcopus Cardinalis assistens porrigit ei calicem aureum, quo sanguinis partem fugit, residuum dimittens pro diacono & subdiacono. Tum Pontifex communicat diaconum stantem & tenentem dextera manu calicem, calicem sinistra; qui accepto corpore Christi faciem Pontificis osculatur, & reversus ad altare, partem sanguinis fugit. Eodem modo corpus Christi porrigit Pontifex subdiacono coram se genuflexo & patenam tenente, qui & ipse ad cornu altaris accedens, residuum sanguinis cum calamo fugit. Unus autem ex ipsis particulam hostiæ, quæ calici de more immissa fuerat, ad labia ipsius calicis retrahit & sumit. Hæc ex ceremoniali Romani Pontificis excerpta sunt, quæ ab antiquissimo Ordine Romano in paucis discrepant, ut utrumque conferenti manifestum erit.

CAPUT XVIII.

Communio olim sub utraque specie. Sed una tantum nunquam vetita, imò multoties usitata à primis Ecclesie seculis & deinceps. Quando & qua occasione fieri desierit sub utraque. Græcorum ritus in paranda Eucharistia, quam pro infirmis conservant. Mos eorum discutitur corpus Domini sanguine intinctum communicantibus porrigendi. Viguit aliquando idem usus in Occidente. Horribile exem-

plum damnationis hæreticorum calamo intincto in sanguine Christi.

I. **P**Ræter ea quæ dicta sunt, ad veteres ritus Eucharistiæ pertinet communio sub utraque specie novissimis hæc temporibus inter catholicos & hæreticos acerrimè controversa. Omnis autem disputationibus in his dumtaxat immorabor, quæ ad veterem administrandæ communionis sub una vel sub duplici specie consuetudinem spectant, ad duo puncta brevissimè redigens quicquid spissis voluminibus de hoc argumento à viris præstantissimis scriptum est. An videlicet communio sub utraque specie semper in usu fuerit: & an permissum olim sit sub una tantum communicare. Facile autem utraque hæc componi potest, si communionem publicam intra Missarum solemnias à privata extra Ecclesiam & synaxim distinguamus. Certum quippe est, omnes passim clericos & laicos, viros & mulieres sub utraque specie sacra mysteria antiquitus sumpsisse, cum solemnibus eorum celebrationibus aderant, & offerrebant, ac de oblatibus participabant. Extra sacrificium verò, & extra Ecclesiam semper & ubique communio sub una specie in usu fuit. Primæ parti assertionis consentiunt omnes tam catholici, quam hæretici; nec eam negare potest qui vel levissima rerum Ecclesiasticarum notitia imbutus sit. Semper enim & ubique ab Ecclesiæ primordiis usque ad sæculum XII. sub specie panis & vini communicarunt Fideles, cœpitque paulatim ejus sæculi initio usus calicis obsolescere, plerisque Episcopis cum populo interdicens ob periculum irreverentiæ & effusionis, quod inevitabile erat aucta fidelium multitudine, in qua deesse non poterant minus cauti & attentissimi ac parum religiosi. In Ordine Cisterciensi statutum olim fuit, ne ulla persona Ordinis, exceptis ministris altaris sacris vestibus indutis ad sacrum calicem pro percipiendo sanguine accedere præsumeret propter periculum & scandalum evitandum. Ob eandem causam Rodulfus Abbas S. Trudonis, qui vivebat anno 1110. removeri à laicis calicem suadet his verbis:

*Hic & ibi cautela fiat, ne Presbyter agrum
Aut sanis tribuat laicis de sanguine Christi,
Nam fundi possit leviter; simplexque putaret,
Quod non sub specie sit totus Jesus utraque.*

Sic paulatim, ut dixi, introducta est communio sub sola specie panis, posteaquam intolera-

randi

randi abusus religiosos Antistites ad abrogandum communem calicis usum induxerunt. Moribus enim immutatis leges quoque mutandæ sunt, quæ aliquando utiles atque optimæ fuerunt. Hæc autem mutatio facta est primum à diversis Episcopis in suis Ecclesiis, deinde à Synodo Constantiensi canonica sanctione pro omnibus stabilita, nullo profectò spiritualis refectiois detrimento, ut fideles experiuntur; nulla divinæ legis transgressione: quia communio sub utrâque specie nec divinitus instituta fuit, nec unquam antiqui Patres eam ad salutem necessariam esse docuerunt. Obijciunt aliqui canonem Gelasii apud Gratianum *de consecr. dist. 2. Comperimus*. Adversus eos qui sumpta tantummodo corporis sacri portione à calice abstinebant: sed ex ipsa lege manifestè cognoscitur, sanctum Pontificem assertioni nostræ non adversari. „Comperimus, ait, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione à calice sacri cruoris abstineant, qui proculdubio, quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi, aut intergra sacramenta percipiunt, aut integris arceantur: quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire. Illos igitur ferit hic canon, qui calicem respuebant, non quia crederent communionem sanguinis non esse necessariam, cum integer Christus sub specie panis sumatur; sed quia moti quadam superstitione à calice abstinebant. Erat autem hæc superstitio Manichæorum, qui cum dicerent vinum esse fel principis tenebrarum & à diabolo creatum, communionem sub specie vini sumere recusabant, ut testatur Leo Magnus serm. 4. de Quadrag. in quo de illis differens inter cætera ait: „Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ita in sacramentorum communionem se temperant, ut interdum tutius lateant: ore indigno corpus Christi accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut vobis hujuscemodi homines, & his manifestentur indicii, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & prohibiti à sanctorum societate sacerdotali auctoritate pellantur. Ex his apparet, adversus Manichæos promulgatam hanc legem; qui, ut ait Anastasius, temporibus Gelasii inventi sunt in Urbe Roma, & in exilium deportati, eorumque codices ante fores Basilicæ S. Mariæ incendio concremati. Ut igitur latitantes sub catholico

nomine proderentur, idem remedium adhibuit Gelasius, quo pridem Leo usus fuerat, præcipiens ut sub utrâque specie omnes communicarent: ne si catholici à calice abstinerent, se de hæresi Manichæorum suspectos redderent: aut ipsi Manichæi eo signo detegi non possent, si idem facerent quod catholici, sub specie sola panis communicantes. Cum verò rationem reddens sancti decreti ait divisionem mysterii sine grandi sacrilegio provenire non posse, eosdem Manichæos perstringit, qui haustum vini respuentes tanquam fel diaboli, divina mysteria proculdubio mutilabant, seque grandi sacrilegio obstringebant. Notabile est quod Princeps Theologorum docet 3. par. quæst. 80. art. 12. ad 2. *Perfectionem videlicet hujus sacramenti non in usu fidelium, sed in consecratione materie sitam esse, & ideo nihil derogat perfectioni hujus sacramenti, si populus sumat corpus sine sanguine, dummodo Sacerdos consecrans sumat utrumque.* Nec Manichæos à sanctis Patribus reprehensos & ab Ecclesia damnatos legimus, quod sub unica specie communicarent, sed quia, ut diximus, à consecratione & communione calicis tanquam à re mali & diabolica abstinendum esse sacrilego errore dicebant.

II. Sic prima assertionis parte luculenter comprobata, ad alteram transeundum est, quæ veterum Patrum doctrina & praxi, totiusque Christiani orbis consensu, atque inconcusso catholice fidei firmamento stabilita, à nemine, cui scintilla rationis adsit, negari poterit. Quid enim clarius & frequentius in veteri historia quam communio sub una specie? Hanc evincunt exempla superius allata de Eucharistia domi aservata, ad absentes transmissa, atque in longis itineribus ac navigationibus à fidelibus delata, utique in sola specie panis, cum ferret occasio sumenda. Nec aliter communicabant Anachoretæ in vastis solitudinibus, quam particulis quas secum ferebant, cum in solemnioribus festis ad Ecclesiam conveniebant; vel ad eos mittebant aut portabant Sacerdotes. Vinum siquidem diu conservatum acefcit, & corrumpitur, nec potest sine periculo effusionis longè portari. S. Virgo Theotiste Lesbia, cum XXXV. annis in insula Paro solitaria vixisset, inventa à viro sæculari & venatore rogavit eum, ut anno sequenti unum ex intemeratis donis corporis Christi ad illam afferret, quod ille attulit, eoque accepto migravit ad cælum, ut narrat Metaphrastes apud Surium die X. Novembris. Lucas junior Monachus, cujus vitæ excerpta edidit Franc.

Combesis tom. 2. Auctor. Biblioth. Patrum, cum à Corinthi Archiepiscopo quævisset, quomodo solitarii horrenda mysteria percipere possent, apud quos nec synaxis erat, nec sacerdos; Respondit ille, decere Sacerdotem adesse, quod si non adsit, conservandas sacras particulas, sumtoque Christi corpore, loco sacri laticis vini poculum bibendum, vini scilicet non consecrati, qui sanguinis locum suppleret: idque ex more qui tunc apud solitarios vigeat. Semper etiam fuerunt homines vel ex nativitate, vel ob infirmitatem abstemii, qui nec quidem odorem vini ferre possunt. Accessit & conversio gentium Aquilonarium, apud quas nec vinum nascebatur, nec facile ferri poterat. Hos autem vel privare debemus divinæ mensæ participatione, vel dicendum sola panis specie communicasse. Legimus enim in quibusdam regionibus vix repertum à fidelibus per eas iter agentibus vinum pro sacerdote celebrante. Græci sub una specie communicant toto tempore Quadragesimæ, quo Præsanctificatis utuntur, exceptis Sabbatis & Dominicis. Aliis diebus quamvis doceant faciendam communionem sub utraque specie, factam tamen sub una non damnant. Nec unquam legimus aut Græcos à Latinis ob duplicem speciem, aut Latinos à Græcis ob unicam reprehensos fuisse: nec ipsi Græci, qui post Schisma nullam occasionem prætermiserunt vexandi Latinos, hoc dissimulassent, si utramque speciem ex præcepto Christi necessario sumendam credidissent. Imò ipsi ægrotis & moribundis sub una tantum præbent: nam singulis annis feria V. majoris hebdomadæ panem recentem solito majorem præparant & consecrant, cujus quartam partem sacerdos absomit, tres reliquas in minutulas particulas comminuit, quas *Meridas*, & communiori vocabulo *Margaritas* vocant. Sed antea consecratum panem Christi sanguine leviter humectant, tum sacro disco ignem subjicientes cunctum humorem exprimunt, & sic adeo indurefcit, ut per totum annum à corruptione immunis servari possit. A pane verò ea ratione exsiccato modicum illud vinum quo imbutus fuerat omnino evanescit, & consequenter remanet sub sola specie panis corpus Christi, quod ad ægrotum, cum opus est, deferentes, prius extrahunt è pyxide margaritam unam, & in cochleari vino communi perfundunt, ut emollefcatur; eaque sic perfusa illum communicant. Agit de hoc ritu Græcorum doctè & diffusè Leo Allatius epist. 2.

ad Nihusium in suis *Symmictis* lib. 1. Infantibus verò dant Græci more antiquo Eucharistiam sub sola specie vini, cochlear sanguine intinctum ori ipsorum inferentes ut lambant, quibus postea matres vel nutrices à sanctuario recedentes ubera præbent, ut sanguinem simul cum lacte deglutiant, ut idem Allatius asserit in annotationibus de communione Orientalium additis ad Tract. de consensione utriusque Ecclesiæ. Extat ibidem testimonium Abrahami Ecchellenis Maronitæ, asserentis non solum Maronitas, sed & reliquas nationes Orientales sub unica specie communionem præbere ægrotis, pastoribus, rusticis, & aliis qui Ecclesiam adire non possunt, ad quos calicem deferre nec solent, nec tutum esset propter infideles, quorum dominio subsunt, & propter locorum distantiam, cum quatuor vel sex vici Christianorum longo itinere inter se distiti, sæpe unicam habeant Ecclesiam, ad quam omnes confluere nequeunt, & unicum sacerdotem, qui ad absentes solum panem eucharisticum defert. Addit Gabriel Sionita epist. ad Nihusium in *Symmictis* Allatii, eosdem Maronitas & reliquos Orientales infantibus sacro fonte nuper ablatis cochlear solo sanguine delibutum fugendum exhibere: iter quoque longum ingressuris, & profecturis ad bellum sacrum donum sub una specie panis secum ferendum concedi, ut ipsum sumant vitæ discrimine imminente. Quod verò subjungit duobus hisce casibus exceptis, cæteros omnes cujusvis ætatis & conditionis sub utraque specie communicare, id sacerdotes Maronitæ in Urbe degentes à me consulti de his intelligendum testantur, qui intra Ecclesiam communicant. Liber enim constitutionum Ecclesiæ orientalis, quem citat Abraham Ecchellen. epist. ad Nihusium, postquam decrevit, cap. 3. sect. 3. non licere Sacerdoti præbere corpus sine sanguine, statim subdit: „exceptis ægrotis, & qui longè distant ab Ecclesia, & qui impediuntibus sunt distracti negotiis, ut sunt pastores & agricolæ, qui incolunt villas, nec habent Ecclesias, nec Ecclesiam remotam adire possunt: similiter quoque mulieres, præsertim cum timetur, ne hinc accidat eis ignominia aliqua propter itineris distantiam: deferre autem ad hos calicem, periculosum est valde, ideoque corpus sine sanguine detur illis. Simili modo apud Abassinos viaticum moribundis præberi sub unica specie panis Lucas Holstenius ad Nihusium scribit ex certa & fida sacerdotis Abassini relatione: idque mihi sciscitant

tanti duo ejus nationis Monachi viri graves & senio venerabiles, quos per interpretem allocutus sum, confirmarunt. Ipse Christus duobus discipulis euntibus in Emmaus sub sola specie panis corpus suum præbuit, ut asserit Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 25. ubi explicans verba illa: „Oculi eorum tenebantur ne cum agnoscerent, ait: Non incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à satana factum fuisse, ne agnosceretur Jesus: sed tamen à Christo facta est permissio usque ad Sacramentum panis, ut unitate corporis ejus participata, removeri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus possit agnosci. Patet autem calicem à Domino consecratum non fuisse, quia cum illis porrexisset panem, illicò evanuit. Non nego, aliquando simul cum corpore Christi sanguinem quoque extra Ecclesiam delatum, in vita enim S. Mariæ Ægyptiacæ à Sophronio conscripta legimus, quod, cum in vasta eremo annis XLVII. vitam rigidissimam egisset, ab Abbate Zozimo Dei nutu reperta, sibi que mortem imminere cognoscens, rogavit illum, ut reversus in Monasterium, divini corporis & vivifici sanguinis portionem in vase sacro sibi afferret, quia nunquam communicaverat, ex quo desertum ingressa fuerat. Ille verò statuto tempore mittens in modico calice intemerati corporis & preciosi sanguinis portionem ad eam attulit, quæ susceptis sacris mysteriis in pace quievit. Sed hoc exemplum, & alia similia, si quæ adsunt, utramque speciem necessariò sumendam esse non evincunt, & contraria totius Ecclesiæ praxi obruantur. Ideo Synodus Tridentina à Spiritu sancto edocta, ac ipsius Ecclesiæ judicium ac consuetudinem sequuta, declaravit & docuit, Laicos & Clericos non conficientes, nullo divino præcepto obligari ad sumendam Eucharistiam sub utraque specie: deinde perpetuò fuisse in Ecclesia potestatem in administratione Sacramentorum ea mutandi & statuendi, quæ suscipientium utilitati, & illorum venerationi, salva manente substantia, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Quare gravibus, ac justis causis adducta veterem consuetudinem sumendi Eucharistiam sub utraque specie, quæ jam ferè desierat, alterà commutavit sub una dumtaxat communicandi, atque hanc pro lege habendam decrevit. Quamvis autem ipsum concilium summi Pontificis prudentiæ discutiendum reliquerit, an communicatio sub utraque specie alicui regno vel nationi permit-

tenda quandoque foret, docuit tamen experientia rerum magistra, id nec utile Reip. Christianæ, nec salutare petentibus esse. Constat ex Actis consistorialibus Pium IV. anno 1564. sacro cœtui Cardinalium sæpius repetitas Ferdinandi Imperatoris preces retulisse, quibus Germanicæ nationi usum calicis concedi postulabat. Id ni fieret, brevi futurum, ut grassantem in illis provinciis hæresim omnes amplecterentur: hunc verò usum unicum tanto malo remedium esse. Quæ spe motus optimus Pontifex, Episcopis Germanicæ facultatem dedit deputandi sacerdotes, qui servatis quibusdam conditionibus Fidelibus laicis communionem sub utraque specie præberent. Verùm nec fructus inde provenit qui sperabatur, nec petentium saluti aut deviorum reductioni id profuit: imò statim irreperunt abusus, adeò ut Pius V. anno vix elapso coactus fuerit quicquid de hac re Pius IV. permiserat revocare, præcipiens sub pœna excommunicationis, ut decretum de communionem sub una specie ab omnibus inviolabiliter servaretur.

III. Græci hodie traditâ sibi ante aliquot sæcula à majoribus suis consuetudine, sub utraque specie, non seorsum sed simul mixta, populum communicant. Sacras enim particulas sanguine perfusas sacerdos distribuit, singulis singulas præbens parvo cochleari, cujus tenue & oblongum manubrium est in parvam crucem desinens, quas singuli ore excipiunt. Suspiciatur Arcudius lib. 3. cap. 53. hanc communionem originem traxisse ex facto mulieris Macedonianæ supra commemoratæ, quæ celebrante Chrysofomo se catholicam simulans de manu ejus Eucharistiam suscepit, quam ancillæ occultè dedit, & alium panem ab eadem acceptum ori imposuit, qui in lapidem versus est. Sed nusquam lego hoc factum occasionem dedisse veterem ritum immutandi, & ex scriptis Chrysofomi constat, Diaconum sanguinem distribuisse: quo munere fungi desinit, cum panis sacer sanguine tinctus cochleari præberi cœpit. Potius crediderim, non tam fraudis evitandæ gratia, quàm ob periculum effusionis hunc usum introductum, ut sacra mysteria simul mixta populo dispensarentur. Humbertus Sylvæ candidæ Episcopus in libro adversus calumnias Græcorum hunc ritum infectatur, sed acrius fortassis quàm oportuit, totius enim orientalis Ecclesiæ, & sanctorum Patrum, qui eodem ritus usu approbarunt, auctoritatem revereri par est. Idem mos intinctum panem porrigendi viguit etiam in Ecclesia Latina: nam Ivo

Carnoten. p. 2. cap. 11. & 85. & Gratianus de consecr. dist. 2. c. Cum omne crimen, afferunt decretum Julii I. vetantis communionem intinctam, quod iisdem verbis extat in concilio Bracarenfi III. habito anno 675. c. 1. ubi, cum inter abusus qui irreperant, & hunc enumerasset, quod quidam intinctam Eucharistiam populis pro complemento communionis porrigerent, id vetat deinceps fieri, quia hoc non recipit prolatum ex Evangelio testimonium, ubi seorsum panis, seorsum calicis commendatio memoratur. Micrologus item c. 19. „ Non est, inquit, autenticum, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribuunt, nam Ordo Romanus contradicit. Exceptus est casus necessitatis & cautela in canone concilii Claromontani sub Urbano II. quem refert Baronius To. XI. ex schedis Antonii Augustini. At verò Paschalis II. etiam casum necessitatis exclusit ep. 32. ad Pontium Abbatem Cluniacensem præcipiens, ut parvuli & infirmi, qui panem absorbere non possunt, in solo sanguine communicent, hoc decentius existimans, quam intinctam communionem permittere. Alicubi tamen invaluit usus infirmos eo modo communicandi, aded ut apud Ivohem p. 2. cap. 19. decretum hac de re sancitum legamus à quodam concilio Turonensi. „ Omnis „ Presbyter, inquit, habeat pyxidem aut vas tanto Sacramento dignum, ubi corpus Domini cum diligentia recondatur ad viaticum recipientibus de saeculo. Quæ tantum sacra oblatio intincta debet esse in sanguine Christi, ut veraciter Presbyter possit dicere infirmo: Corpus, & sanguis Domini nostri Jesu Christi proficiat tibi in remissionem peccatorum & vitam æternam. Sic Patres Turonenses decreverunt, sed ratio quam afferunt quanti ponderis sit norunt Theologi: neque enim corpus Christi est sine sanguine. Alibi invaluit idem mos pro omni populo, non alia sanè de causa, quam propter cautelam, ne sanguis effunderetur. Ritus antiquus Missæ à Joanne Episcopo Abrincatenfi descriptus apud Menardum in Appendice libri Sacramentorum, vetat sacerdotem & ministros intincto pane communicare, excipit autem populum, quem, inquit, intincto pane, non auctoritate, sed summa necessitate timore effusionis sanguinis Christi permittimus communicare. In antiquis consuetudinibus Monasterii Cluniacensis lib. 2. cap. 30. tomo 4. Spicilegii statutum extat de communionem intincta. In margine autem ex alio co-

dice ratio addita est, id contra usum aliarum Ecclesiarum esse, permitti tamen propter novitios & alios rudes, qui si sanguinem separatim acciperent, vix fieri posset quin aliquam negligentiam incurrerent. In Anglia aded propagatus erat hic usus, ut eum prolixè defendat Ernulfus Roffensis Episcopus epist. ad Lambertum To. 2. Spicilegii. Concilium verò Anglicanum sub Richardo Archiepiscopo Cantuariensi an. 1175. c. 15. prohibuit, ne quis quasi pro complemento communionis intinctam alicui Eucharistiam tradat. Erat autem duplex intinctio: una cum sanguine, altera cum vino communi, & hæc etiam aliquando viguit pro pueris & infirmis, qui panem siccum deglutire non poterant. In præcatis statutis Cluniacensibus lib. 3. c. 28. communicatio moribundi sic describitur: „ Sacerdos corpus Domini intingat, frangit, & partem quam allaturus est super calicem tenet, & tam ipse calix quam manus sacerdotis linteolo candidissimo cooperitur. Interea curatur, ut infirmi bucca lavetur recepturi ipsum corpus Domini, quod recipit vino intinctum, quo epotato ebibit quoque ablutionem calicis, ne videlicet aliquod fragmentum in eo remanserit: nondum enim in usu erat panis ille tenuissimus, quo nunc utimur in sacris mysteriis, ut alibi ostensum est. De hac ipsa intinctione loquitur, ni fallor, S. Prosper cap. 6. dimidii temporis, ubi narrat historiam mulieris energumene, quæ diebus septuaginta nullum cibum, nullumque potum sumpserat. Huic sacerdos particulam corporis Domini intinctam præbuit, vino scilicet non consecrato, sive aqua, ut eam facilius deglutiret. Nunc omnes intinctiones abierunt in desuetudinem, cum enim ad tollendos abusus decreta & præcepta non sufficerent, coepit tandem communicatio fieri sub una specie, nullusque locus intinctioni in Ecclesia occidentali relictus est. Porro cum agimus de corpore Domini sanguine intincto, alia quædam singularis intinctio distu horrenda mihi venit in mentem, quam ex Græcorum Annalibus sic narrat Baron. an. 648. Cum perditissimus Pyrrhus Monothelita post recantatam palinodiam in pristinum errorem lapsus esset, Theodorus Papa plenitudine convocata Ecclesiæ ad sepulchrum verticis Apostolorum accessit, & divino calice expostulato ex vivifico sanguine in atramentum stillavit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicati fecit. Simili modo scribit Nicetas in vita S. Ignatii Constantinopolitani subscripsisse Episcopos damnationi Photii Pseudopatriarchæ

chæ calamo intincto sanguine Domini vice atramenti: quod sane horrendum est: sed illi peculiâres sui consilii rationes habuerunt.

CAPUT XIX.

Communio puerorum. De ea quid senserint antiqui Patres, & quæ veteris Ecclesiæ praxis fuerit. Communionis nomen æquivocum. Perceptionem Eucharistiæ & mutuam fidelium societatem significat. Quæ fuerit communio laica, quæ Ecclesiastica. Quibusdam olim negatum in fine viaticum Eucharistiæ. Examinantur Doctorum sententiæ de communione peregrina. De eulogiis, earumque usu ac distributione.

I. **Q**uia supra de communione puerorum mentio frequenter facta est, operæ pretium erit, quid de illa senserint antiqui Patres, & quid tandem definitum sit plenius explicare. Innocentius Papa describens ad Patres Concilii Milevitani Epistolam adversus Pelagianos, quæ est 93. apud Augustinum: & ipse Augustinus lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 22. & lib. 1. de peccatorum meritis cap. 20. atque alibi sæpè, baptismi necessitatem ex necessitate Eucharistiæ inferentes in ea sententiâ fuisse videntur, quod etiam infantibus rationis usu carentibus tribuenda esset necessariò post baptismum Eucharistiâ, aded ut sine ea salvari omnino non possent. Sed aliam fuisse illorum mentem, si scripta ipsorum diligentius excutiantur, perspicuum est. Neque enim de reali sive sacramentali communione loquuti sunt, sed de ejus effectu, qui est unio & incorporatio cum Christo, quæ etiam per solum baptismum fit, sine actuali Eucharistiæ susceptione. Quamvis ergo revera prisci Patres soliti sint infantes communicare, non tamen ad communionem eis exhibendam ea ratione moti sunt, quod eam crediderint ad eorum salutem necessariam. Plura congerunt Scholastici, ut hanc fuisse Augustini aliorumque Patrum sententiâ ostendant, sed his omisiss instar omnium & super omnes mihi est auctoritas Concilii Tridentini. Sessione siquidem 21. cap. 4. postquam declaravit parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem, ait: *Neque idè tamen damnanda*

est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis servavit. Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse sine controversia credendum est. Neque aliter crediderunt ipsimet discipuli S. Augustini, is præsertim qui primum inter eos locum tenet, Fulgentius Ruspensis Episcopus. Is etenim Epist. ad Ferrandum Diaconum de baptismo Æthiopicis moribundi cap. 11. manifestè docet ex ea sententiâ Salvatoris Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; non posse inferri actualem communionem post baptismum necessariam esse ad salutem; quandoquidem effectum Eucharistiæ in ipsa regeneratione baptizatus suscipit, factus corporis Christi verum membrum. Quod etiam, inquit, sanctos Patres indubitanter credidisse ac docuisse cognoscimus. Tum sermonem hac de re habitum S. Augustino subjungit, ac tandem sic concludit Epistolam. „Arbitror sancte frater disputationem nostram „præclari doctoris Augustini sermone firmam, „tam, nec quicquam esse aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis „sanguinisque dominici participem fieri, quando in baptisate membrum corporis Christi „efficitur, nec alienari ab illo panis calicisque „confortio; etiamsi antequam panem illum comedat & calicem bibat de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando ipse hoc, quod „illud sacramentum significat, invenitur. Hinc colligitur, sensum Augustini non bene ab illis perceptum fuisse, qui perperam eum accusant, quod Eucharistiâ parvulis necessariam ad salutem esse docuerit contra Ecclesiæ definitionem, quæ hanc sententiâ inflicto anathemate condemnavit. Cautius loquutus est Hugo à S. Victore doctrinæ Augustini sectator egregius, qui veteris Ecclesiæ consuetudinem attendens, tradendam quidem pueris Eucharistiâ sub specie vini docuit lib. 1. de Sacram. cap. 20. sed cum cautela & limitatione: nam si in reservando sanguine Christi vel ministrando pueris, imminet periculum, potius supersedendum videtur. Tum ait pueris nullum imminere salutis periculum, si eos contingat absque communione decedere, quia membrum corporis Christi jam sunt effecti per baptismum. Idem scribit Lanfrancus Cantuariensis Epist. 33. ad Domnaldum Episcopum